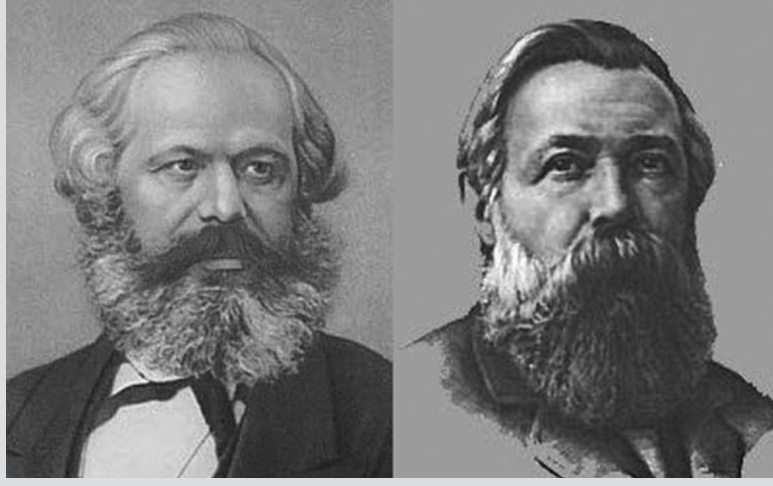

Öncü İşçi

Devrimci İşçi
Partisi'nin merkezi
yayın organı
Gerçek gazetesinin
ücretsiz ekidir
Sayı: 18
Haziran 2016

İşçinin Manifestosu:

Bugüne kadarki tüm toplum tarihi sınıf mücadeleleri tarihidir.

Özgür ile köle, patrisyen ile pleb, senyör ile serf, lonca ustası ile çirak, kısıcası, ezen ile ezilen, birbiriyle sürekli bir karşıtlık içinde bulunmuş, birbirine karşı gizli ya da açık kesintisiz bir mücadele sürdürmüş, bu mücadele ya tüm toplum yapısının devrimci bir dönüşümüyle, ya da mücadele eden sınıfların hep birlikte çöküşüyle sonuçlanmıştır.

Tarihin daha önceki dönemlerinde, hemen her yerde toplumun değişik katmanlara tam bir ayrılmışlığını, toplumsal konumların çeşitli basamaklara ayrılmasını görüyoruz. Eski Roma'da, patrisyenler, şövalyeler, plebler, köleler; ortaçağda, feodal beyler, vasallar, lonca ustası, çiraklar, serfler; üstelik hemen her bir sınıf da kendi içinde özel bir basamaklılık gösteriyor.

Feodal toplumun çökmesiyle oluşan modern burjuva toplumu, sınıf karşıtlığını ortadan kaldırmış değil. Yalnızca, eskilerin yerine yeni sınıflar, yeni ezme koşulları, yeni mücadele biçimleri getirmiştir.

Ne var ki burjuvazinin dönemi olan çağımızın başlıca özelliği, sınıf karşıtlıklarını basitleştirmiş olmasıdır. Giderek toplumun tümü birbirine düşman iki safaya, birbirine doğrudan karşıt iki büyük sınıfa ayrılmıştır: burjuvazi ile proletarya.

Ortaçağın serflerinden ilk kentlerin imtiyazlı köylüleri, imtiyazlı köylülükten de burjuvazinin ilk unsurları oluştu. Amerika'nın keşfi, Afrika'nın gemiyle dolandırılması, yükselen burjuvaziye yeni bir alan yarattı. Doğu Hint ve Çin pazarı, Amerika'nın sömürgeleştirilmesi, sömürgelerle alışveriş, mübadele araçlarında ve genel olarak meta-daki artış ticarete, gemiciliğe, sanayiye görülmemiş bir yükselme getirdi ve böylece de yıkılmakta olan feodal toplumun içindeki devrimci ögeye hızlı bir gelişme sağladı.

Sanayide o zamana kadarki feodal veya lonca yapılı işletme tarzı, yeni pazarlarla büyüyen talebi kar-

şalayamaz oldu. O yapıların yerini manüfaktür aldı. Sanayi orta kesimi, lonca ustalarını bir kenara itti; işin değişik korporasyonlar arasında bölünmesi, işin her bir atölyenin kendi içindeki bölünmesi önünde yitip gitti.

Ama pazarlar sürekli büyüyor, talep sürekli yükseliyordu. Manüfaktür de yetmez oldu. İşte bu noktada buhar ve makineleşme, sanayi üretimine devrim getirdi. Manüfaktürün yerini modern büyük sanayi alırken, sanayi orta kesiminin yerini de endüstri milyonerleri, tüm sanayi ordularının patronları, modern burjuvazi aldı.

Büyük sanayi, Amerika'nın keşfinin hazırladığı dünya pazarını oluşturdu. Dünya pazarı ise, ticarete, gemiciliğe, kara ulaşımına ölçsüz bir gelişme sağladı. Bu da yine sanayiye geliştirici etki yaptı ve sanayinin, ticaretin, gemiciliğin, demiryollarının genişlemesi ölçüsünde burjuvazi de gelişti, sermayesini artırdı, ortaçağdan kalma tüm sınıfları geriye itti.

Demek ki modern burjuvazinin kendisinin de nasıl uzun bir gelişme sürecinin, üretim ve değişim tarzlarındaki bir dizi dönüşümlerin ürünü olduğu görülüyor işte.

Burjuvazinin bu gelişim basamaklarının her birini, ona uyan bir politik ilerleme izliyordu. Feodal beylerin egemenliğinde baskı altındaki bir kesim, komün içinde silahlı ve kendi kendini yöneten birlik, şurada bağımsız kent cumhuriyeti, orada monarşiye karşı vergi yükümlüsü üçüncü kesim, sonra manüfaktür döneminde mutlak veya meşruti monarşilerde soylulara karşı denge gücü, bütünüyle büyük monarşilerin temeli olarak burjuvazi, mücadelesinin sonucunda nihayet büyük sanayinin ve dünya pazarının oluşturulmasıyla modern temsili devlette siyasal iktidarı tek başına ele geçirdi. Modern devlet gücü, tüm burjuva sınıfının ortak işlerini yürüten bir komiteden ibarettir.

(Marx ve Engels,
Komünist Manifesto)

İşçinin Sözlüğü:

Üretici güçler:

Bir toplumun üretiminin insani unsurunu, doğal ortamını, teknik ve teknolojik düzeyini ifade eder. İnsan emeği en önemli üretici güçtür. Bununla birlikte doğadan elde edilen kaynaklar, üretimde kullanılan aletler, makineler, bilgi ve teknoloji üretici güçleri ifade eder. İnsanlık tarihinin ilerlemesi üretici güçlerin gelişimi ile paralel olmuştur. Ateşin bulunmasından tarıma, buharlı makinelerden bilgisayarlara, genetik mühendis-

liğinden nano teknolojiye insanlığın üretimde ve sosyal hayatta çağ atlamasına neden olan gelişmeler, üretici güçlerin gelişmesinin birer örneğidir. Teknik ve teknolojik alandaki atılımlar kadar insanların eğitim ve becerilerinin her türlü gelişimi üretici güçlerin gelişmesi çerçevesinde ele alınabilir.

Üretim ilişkileri:

Bir toplumu oluşturan bireylerin üretim sürecinde birbirleriyle kurdukları ekonomik, sosyal, si-

yasal ve kültürel yönleri olan kurumsallaşmış ilişkileri ifade eder. Köle ile köle sahibi, serf ile lord, reaya ile timarlı, maraba ile ağa, işçi ile patron arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin aldığı kurumsal biçimler üretim ilişkilerini ifade eder.

Üretim Tarzı:

Bir toplumun varlığını sürdürmek ve ileriye gitmek için temel faaliyeti olan üretimi hangi üretici güçler temelinde, hangi sosyal ilişki ve kurallar çerçevesinde gerçekleştirdiğini ifade eder. Bir toplumu diğer toplumlardan ayıran esas olarak hangi üretim tarzı ile yaşamını idame ettirdiğidir.

Tarihsel materyalizm

İlköğretimden başlayarak öğrencilere anlatılan derslerde tarih, uluslar arasındaki mücadele olarak sunulur. Türkiye'de tarih kitapları Hunlar ve Göktürkler'le başlar, Selçuklu ve Osmanlı'dan geçerek İnkılâp Tarihi ile biter. Bu tarihte başrol oyuncularını komutanlar, sahne ise savaş alanlarıdır. Savaşlar bu tarih anlatımının köşe taşlarıdır. Ancak bu savaşların hangi sebeplerin ürünü olduğu, adı geçen toplumların gündelik yaşantısının nasıl olduğu, kendisini nasıl idame ettirdiği pek az anlatılır. Toplumsal sınıflar ise bütünü göz önünden kaldırılmıştır.

Örneğin Çin Seddi bize kahraman ve savaşçı Hunlar'ın akınlarına dayanmayan Çinlilerin büyük meşakkatlere katlanarak bulunduğu bir çare olarak anlatılır. Oysa Çin Seddi'nin arkasındaki gerçek Hunların ve Çinlilerin toplumsal yapısında, üretim ilişkilerinde ve bu toplumlara hâkim olan üretim tarzında yatmaktadır. Çinliler tarıma dayalı yerleşik bir toplumdur.

Hunlar ise göçebe. Çin, verimli ve geniş topraklara sahip bir coğrafyadır. Orta Asya bozkırları ise tam tersi özelliklerdedir. İşte bu coğrafi özellikler Hunları göçebe ve savaşçı, Çinlileri ise tarımsal üretimle, küçük çaplı zanaatla uğraşan yerleşik bir toplum yapmıştır.

Eğitim sistemimiz, Osmanlı'nın kuruluş, yükseliş, duraklama ve gerileme dönemlerini de padişahların özellikleriyle açıklar; yükseliş döneminin Yıldırım'larının, Fatih'lerinin, muhteşem padişahlarının yerini duraklama ve gerileme döneminde adları hatırdada zor kalan silik kişilikler alır. Ders kitaplarındaki Osmanlı tarihine bakan, tüm toplumun at sırtında seferden sefere koştuğunu zanneder. Oysa Osmanlı toplumu zenginliğin sarayda toplandığı, devlet bürokrasisinin ve onun yerel temsilcilerinin (timarlılar) ayrıcalıklı bir yaşam sürdürdüğü, köylünün (reaya) ise ağır vergiler altında sömürülüp sefalet içinde yaşadığı bir toplumdur. Osmanlı'nın tarihinde padişahların

seferleri kadar, belki de daha fazla köylü isyanları yaşanmıştır.

Tarihsel materyalizm, tüm tarihi bir sınıf mücadeleleri tarihi olarak görür ve bu temelde değerlendirir. Görünenin arkasında yatan esas gerçeği ortaya serer. Toplumlara, onların üzerinde yükseldikleri maddi koşulları inceleyerek ele alır. İnsanoğlu tüm türler içinde doğal çevreye uyum sağlamaktan ziyade bu çevreyi kendi ihtiyaçlarına göre değiştirerek hayatta kalabilen tek varlıktır. İnsanın doğayla mücadelesiyle başlayan üretimin maddi koşullarındaki değişimler, toplumların değişimlerini de beraberinde getirir. Üretici güçlerin gelişimi belirli bir üretim tarzı çerçevesinde olur, ancak bir aşamadan sonra bu üretim tarzıyla çelişki içine girer. Üretici güçler mevcut üretim tarzının oluşturduğu kalıba sığmamaya başlar. Sınıf mücadeleleri keskinleşir. Bu süreçte devrimler ve büyük çalkantılar eşliğinde toplumsal dönüşümler yaşanır.

İlkel komünal toplum

İlk insan toplulukları avcılık ve toplayıcılıkla yaşamlarını sürdürürken kelimenin tam anlamıyla kıt kanaat geçirebiliyorlardı. Zamanlarının hemen hemen tamamını karınlarını doyurmak için av peşinde ya da bitki ve meyve toplayarak geçirirken toplumun ilerlemesini sağlayacak fazladan bir birikim (artık ürün) yaratamıyorlardı. Ateşin bulunması, yiyeceklerin saklanması için tuzlamanın, pişirmenin, çömlükçülüğün gelişmesi ile toplumlar anlık tüketimlerinden daha fazlasını üretebilmeye başladı. Bu fazla üretimi ktlık dönemleri için sakladılar. Ya da festivaller, bayramlar ve benzeri gelenekler yaratarak hep birlikte tükettiler, birbirlerine ikram ettiler. Bu aşamada sınıflar yoktu. İlkel ama sınıfsız, ortaklaşa ve dayanışma içinde yaşayan komünal bir toplum söz konusuydu.

İnsanlık tarihinin %95'i bu tür sınıfsız toplumlarda yaşanmıştır.

Sömürücü sınıfların ideologları tarafından kasıtlı olarak insan doğasına atfedilen rekabet ve birbirinin önüne geçme özelliğinin bu tür toplumlarda hâkim olmadığı da görülmüştür. İlkel kabilelerden oluşan Amerika'da Cape Flattery yerlileri içinde fazla ürünü olanın bu ürünü komşularıyla tüketmesi ya da ürün bitinceye kadar bir tür şölen düzenlemesinin zorunlu olduğu görülmüştür. Yine modern zamana kadar sosyal özellikleri bozulmadan kalan ilkel bir Kızılderili kabilesi olan Hopi'leri inceleyen bir antropolog, çocukların oyunlarında hiçbir şekilde sayı saymanın olmadığını, yenen ve yenilenin bulunmadığını, sırf keyif almak için top oynayarak saatlerini geçirdiklerini keşfetmiştir. İlkel komünal toplumların özelliklerine işaret eden bu örneklerin diğer bir ortak yanı ise mülk edinme hırsı, bireysel zenginleşme ve rekabetin ahlaksızlık olarak nitelendirilip bu tip davranışlara kötü gözle bakılmasıdır.

Köleci üretim tarzı

Üretici güçlerin gelişimi ile birlikte ortaya çıkan artık ürüne belirli bir kesim tarafından zor yoluyla el konulması, ilkel komünal toplumların yerini sınıflı toplumların almalarına neden olmuştur. Artık ürüne el koyan ve üretimi denetleyen hâkim sınıflar, silahlanma tekeli ele almış, emirlerinde silahlı birlikler istihdam etmeye başlayıp halkın geri kalan kısmını silahtan arındırmışlardır. Böylece hâkim sınıfın baskı ve egemenlik aygıtı olarak devlet de ortaya çıkmıştır. Artık ürüne el koyan sınıf, nüfusun geri kalan kısmını ve savaşlarda elde edilen esirleri silah zoruyla köleleştirmiş ve köleci üretim tarzı ortaya çıkmıştır. An-

cak köle emeği verimsizdir. Çünkü kölenin sadece emeği değil kendisi de köle sahibi tarafından mülk edinilmiştir. Bu yüzden köle ancak kırbaç zoruyla çalışır. Fırsatını bulduğu anda isyan eder, savaşlara gönderildiğinde cepheden kaçmak için fırsat kollar. Örneğin Roma İmparatorluğu'na baş kaldıran kölelerin ünlü mücadelesi Spartaküs ayaklanması olarak bilinir. Romalı hâkim sınıfların zevk için dövüş-türdükleri insanlar olan gladyatörlerden biri olan Spartaküs büyük bir köle isyanına önderlik etmiş, sonunda yenilmiş ama ayaklanma boyunca Roma ordularını pek çok sefer bozguna uğratmıştır.

Feodal üretim tarzı

Tarımdaki gelişme ve toprağın giderek zenginliğin kaynağı olarak öne çıkması feodal üretim tarzının koşullarının oluşmasına sebep olmuştur. Feodalizmde köle yerine serf vardır. Serfin Anadolu'daki karşılığı marabadır. Serf ya da maraba köle değildir. Köle tamamen mülksüzdür. Serfe ya da marabaya ailesinin geçimini sağlayacak kadar küçük bir toprak parçası üzerinde tasarruf olanağı tanınır. Ancak serf/maraba toprağa bağlıdır. Özgür değildir. Toprağından ayrılması toprak sahibinin (Batıda senyör ya da lord, bizde ağa) iznine bağlıdır. Köylü kendi toprağını işler ancak zamanının çoğunda toprak sahibinin tarlalarında çalışır, toprak sahibine ait hayvanları yetiştirir. Toprak sahibi çağırıldığında onunla birlikte asker olarak savaşlara gitmek zorundadır. Osmanlı'da ise timarlı siphahilerin

kendilerine verilen dirlüğün büyüklüğüne göre savaşa asker götürmesi söz konusuydu. Timarlı siphahiye bağlı reaya da topraktan ayrılmazdı. Ancak çift bozan vergisini ödediği zaman bu mümkün olurdu. Osmanlı'da toprak miri idi, yani padişaha aitti. Timarlı siphahiye toprağı padişah hizmet karşılığı verirdi. Yani merkezîyetçi bir sistem vardı. Bu bakımdan Osmanlı sistemi yerel özellikler gösteren Avrupa feodalizminden ayrılır. Feodalizmde merkezîyetçilikten ziyade yerellik ve ekonominin parçalanmışlığı söz konusudur. Feodal toprak sahipleri topraklarını surlarla çevrili kalelerle korur. Toprağın genişlemesi zenginliği arttırmanın yolu olarak görüldüğü için fetih savaşları, haçlı seferleri vb. feodal dönemin bir başka özelliği olarak öne çıkmaktadır.

Kapitalist üretim tarzı

Önce ticaretin sonra da sanayinin gelişmesi ile feodal üretim tarzı, üretici güçlerin gelişmesini engelleyici bir konuma düşer. Feodal sistem ekonomiyi beyliklere bölmüştür. Oysa ticaret adım adım ekonomiyi bölgeler, ülkeler, hatta kıtalar arasında bütünleştirme eğilimi gösterir. Sanayi ise çok sayıda işçiye ihtiyaç duyar. Bunun için geniş yığınların köyden kente topraklarından koparak gelmesi gerekir. Feodal sistem buna da engel oluşturur. Nihayet lordlardan, baronlardan, dukelerden oluşan aristokrat sınıf yönetiminde güç sahibi iken ekonomik gücü elinde biriktiren tüccar ve sanayiciler siyasi iktidardan yoksun kalmıştır. Bu durum yükselen burjuva sınıfıyla feodal aristokrat sınıf arasında bir mücadeleye neden olmuştur. Meta üretiminin genelleştiği, ticaretin ve giderek daha yoğun şekilde sanayinin başat rol oynadığı kapitalist üretim tarzı devrimler ve savaşlar eşliğinde tüm dünyaya yayılmıştır.

Kapitalist üretim tarzında üretim araçlarının mülkiyeti patronlarda yani burjuvalardadır. İşçi, köle ve serften farklı olarak "özgür"dür. İstedikleri yere seyahat edebilir. (Bunun sınırı emperyalist ülkelerin vize sistemidir.) İşçi, emek gücünü belirli bir ücret karşılığında kapitalistin hizmetine sunmakta da "özgür"dür. İsterse çalışmayabilir. İşçi kendi işini kurmakta da "özgür"dür. Ancak tüm bu özgürlüklerin kâğıt üstünde kalan özgürlükler olduğu açıktır. Çünkü işçi bir başka bakımdan da özgürleşmiştir. Serfin ve reayanın ailesinin geçimini sağlayabileceği kadar bir toprağa tasarruf etmesine olanak tanınmıştır. İşçi ise bütün üretim araçlarından kopmuştur. Köyünde babadan kalma az bir toprağı olsa da geçimini sağlamaya yetmez, zamanla belki yazın dinlenmek için gidebileceği bir köy evinin dışında bir işine yaramaz. İşçinin tek yapabileceği ücret karşılığında çalışmak-

tır. Yani kapitalizmde işçiye verilen özgürlük sömürülme özgürlüğüdür. İşçi mülk edinebilecek gelire hiçbir zaman sahip olamaz. İşçiyi kimse kırbaç zoruyla çalıştıramaz. Ancak kapitalizmde işçi için çalışmamanın karşılığı aç kalmaktır. Köleci ve feodal toplumda kaba gücün yerini kapitalizmde ekonomik zorunluluk almıştır.

Bugün tarihsel materyalizmin temel tezlerini tamamen doğrulayan bir biçimde üretici güçlerin gelişmesi ile kapitalist üretim tarzı arasında mutlak bir çelişki görüyoruz. Üretici güçler devasa boyutlarda gelişmiştir. Tüm dünya ölçeğinde bütün üretim birimlerinin birbirine sayısız bağlarla bağlı olduğu büyük çaplı bir üretim yapılmaktadır. Devasa şirketler bu üretimi denetleyip yönetmektedir. Ancak üretici güçlerin devasa boyutlardaki bu gelişmesine artık kapitalist özel mülkiyete ve piyasa anarşisine dayalı üretim tarzı dar gelmektedir. Devasa üretim birimlerine sadece bir ya da birkaç aile sahiptir. Kapitalist sermaye birikiminin iç dinamikleri ve anarşik yapısı sürekli olarak krizlere ve savaşlara sebep olmaktadır. Üretici güçlerin milyarlarca insanı besleyebilecek bir düzeyde olmasına rağmen kitlesel açlık, savaşlar, yoksulluk ve salgın hastalıklardan kurtulamayan bir dünyada yaşıyoruz. İnsanlığın en büyük üretici gücü olan insan emeği, işsizlik dolayısıyla önemli bir bölümü ile atıl

kalıyor. Dünyanın kaynakları, yıkım araçlarına, konvansiyonel ve nükleer bombalara, silahlara harcanıyor. Kapitalistlerin kâr hırsı çevreyi kirletiyor, insanlığı içinde yaşadığı dünya ile birlikte felakete sürüklüyor.

Kapitalizm tüm bunların yanında bir yandan da kendi mezar kazıcısı ve insanlığın parlak geleceğinin kurucusu olan sınıfı da büyütüyor. Tarih boyu köleler ve topraksız köylüler binlerce isyan ve ayaklanma gerçekleştirmişlerdir. Ancak hiçbiri daha ileri bir üretim tarzının üzerinde yükselceği bir sınıf iktidarı oluşturamamıştır. Zira köleler de serfer de eğitimsiz ve cahil bırakılmış, dağınık, kalıcı birlikler oluşturma kabiliyetinden yoksun, siyaseten iktidarsız sınıflardır. Ancak kapitalist üretim tarzı yükselirken bu toplumun hâkim sınıfı olan burjuvazi, kendisiyle birlikte köleden ve serften çok farklı özelliklere sahip bir sınıfın, işçi sınıfının yükselişine de sebep olmuştur. İşçi sınıfı, fabrikalarda ve üretim birimlerinde bir araya gelen, asgari bir eğitim seviyesine ulaşan, kolektif üretim yaptığı için birlik bilincine sahip olan, kalıcı birlikler oluşturma ve siyaseten bağımsız bir program oluşturma kabiliyetine sahip biricik modern sınıftır. İşçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki bu çelişki işçi sınıfı lehine aşıldığı ölçüde toplumu sınıfsız ve sömürsüz, özel mülkiyetin olmadığı planlı bir üretim tarzı olan komünizme doğru ilerletecektir.

Tarihsel materyalizm mekanik bir dünya görüşü değildir

Marx ve Engels yukarıda ele aldığımız belli başlı üretim tarzlarını özellikle Batı toplumunun tarihsel gelişimini ele alarak belirlemiştir. Daha sonra doğu toplumlarının gelişimini de inceleyen Marx, Asya tipi üretim tarzı üzerine de çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarında, merkezi devlete ait toprak mülkiyeti temelinde gelişen ve devletin kanatları altında ayrıcalıklı sınıfların oluştuğu tarımsal üretimin ağırlık taşıdığı toplum yapılarını ele almıştır.

Bu anlamda ilkel komünal, köleci, feodal, kapitalist ve komünist üretim tarzları arasındaki geçişler birbirini takip etmesi zorunlu mekanik ve kendiliğinden süreçler olarak ele alınmamalıdır. Bu sıralamada sınıf mücadelesinin dünya çapındaki gelişim seyrine bağlı olarak sıçramalar olabilir. Söz gelimi Ekim

Devrimi'nin kendisi kapitalist gelişmenin erken bir aşamasını yaşamakta olan Rusya'da gerçekleşmiştir. Rusya uzun bir kapitalist gelişme dönemi yaşamadan sosyalizme geçiş sürecine girmiştir. Ardından kapitalist üretim tarzının hâkim olmadığı Çin, Vietnam, Küba gibi pek çok toplum kapitalist bir gelişim süreci yaşamadan sosyalist planlamaya dayalı bir geçiş toplumuna tanışmıştır. Ekim Devrimi'nden bu yana pek çok az gelişmiş üçüncü dünya ülkesi için sosyalizm tek gerçek ilerleme alternatifi oldu.

Tarihin sınıf mücadeleleriyle ilerlemesi, bu tarihin zorunlu ve kendiliğinden bir biçimde bahsedilen aşamalardan geçerek komünizme ulaşacağı anlamına gelmez. Sınıflar mücadelesinde geleceği temsil eden sınıf iktidar olamaz ise toplum bir

bütün olarak da çöküntüye uğrayabilir. Modern çağda bu gerçeği dünya savaşlarında, olası bir nükleer savaşta, faşizmde, mezhep savaşlarında, ekolojik felâketlerde ve başka türlü barbarlık biçimlerinde görüyoruz. Dolayısıyla bugün kapitalist üretim tarzıyla üretici güçlerin gelişmesi arasındaki çelişkinin sosyalizmi tek gerçekçi alternatif olarak yükselttiğini, tarihin bu yönde aktığını söylüyoruz. Barbarlık ve insanlığın yok oluşu gibi çıkmaz sokaklara sapmadan insanlığın parlak geleceğine ulaşmak için örgütlenmeye, devrimci partiye ve sosyalizmin dünya çapında inşası için işçi devrimleri yoluyla her ülkede proletarya iktidarına ihtiyacımız olduğunu vurguluyoruz.